

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หัวข้อ : หลักสิทธิมนุษยชน
เรื่อง : หลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรม

จัดทำโดย
นายธนา เวสโกสิทธิ์
รหัส ๕๗๐๒๑๔

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ ๒
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรม

คำนำ

หลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมได้รับการอภิปรายและวิเคราะห์ว่าต่างเป็นหลักการที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ถึงแม้ว่าหลักนิติธรรมซึ่งเป็นแนวคิดด้านการปกครองที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางนั้น จะยังคงไม่มีคำนิยามหรือความหมายที่ชัดเจน แต่ก็ถูกอ้างอิงตลอดมาในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่หารือภายใต้กรอบสิทธิมนุษยชน

การพิจารณาในเจตนารมณ์และบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำหลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรมมาเสริมสร้างซึ่งกันและกันในทางปฏิบัติตลอดจนส่งเสริมการพัฒนากฎหมายในประเทศไทยต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรม

หลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมตามกฎหมายธรรมชาติ

“True law is the right reason, harmonious with nature, diffused among all, constant, eternal; a law which calls to duty by its commands and retrains from evil by its prohibitions. ...”

Marcus Tullius Cicero

“กฎหมายที่แท้จริง คือ เหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกับธรรมชาติ แผ่ซ่านอยู่ในทุกสรรพสิ่ง ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และดำรงอยู่ตลอดกาล”

มาร์คัส ทูลลิอุส ซีเซโร

คำกล่าวข้างต้นของซีเซโร นักการเมืองและนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงของโรมัน ในยุค ๑๐๖ – ๔๓ ปีก่อนคริสตกาล เป็นการยืนยันถึงแนวคิดในเรื่องกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็น บ่อเกิดของสิทธิมนุษยชน สมัยอดีตกาล มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความกลัว กลัวภัยธรรมชาติ กลัวในสิ่งที่ไม่รู้ กลัวจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัยในชีวิต มนุษย์จึงแสวงหาเครื่องมือที่จะเป็นหลักประกันให้แก่ตนเอง เพื่อให้เกิดความมั่นใจและเกิดความรู้สึกปลอดภัย โดยมีแนวคิดที่ว่า ทุกคนเกิดมาล้วนมีคุณค่า และล้วนย่อมต้องมีสิทธิโดยธรรมชาติ (Natural law) รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental rights) ซึ่งอาจเป็น สิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิดก็ได้ หรือเป็นสิทธิที่มนุษย์ผู้นั้นพึงมีด้วยเหตุที่เป็นมนุษย์ก็ได้^๑ อาทิ สิทธิในชีวิต สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิที่จะได้รับการตัดสินใจอย่างเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับอาหาร น้ำดื่มที่สะอาด สิทธิที่จะได้รับการรักษาโรค และเสีสุขภาพ เป็นต้น

ที่ผ่านมา แม้จะไม่ปรากฏว่ามีเอกสารหรือตราสารใดในกรอบสหประชาชาติที่ให้คำจำกัดความของคำว่าสิทธิมนุษยชน แต่อาจกล่าวได้ว่า “สิทธิมนุษยชนก็คือสิทธิของมนุษย์ เป็นสิทธิที่มนุษย์ผู้หนึ่งพึงมีด้วยเหตุที่ผู้นั้นเป็นมนุษย์”^๒ หรือหาก “...จะแปลความหมายตามตัวอักษร สิทธิมนุษยชน หมายถึงสิทธิของความเป็นมนุษย์ ผู้ที่เป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิดังกล่าวตั้งแต่เกิดจนตายโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัดของกฎหมาย”^๓ และความมุ่งหมายของหลักสิทธิมนุษยชนนั้นก็คือเพื่อเป็นหลักการที่ปกป้อง

^๑ ดูเพิ่มเติม อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. ๒๕๕๕. สิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : วิทยุชน. บทนำ-บทที่ ๒

^๒ ดู Jack Donnelly. 2013. *Universal Human Rights in Theory and Practice*. 3rd edition. Ithaca : Cornell University Press. หน้า ๗

^๓ ดู อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ อ้างแล้ว หน้า ๑๕

สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นสิทธิที่เท่าเทียมกัน ไม่สามารถแบ่งแยกได้และไม่อาจเพิกถอนหรือจำหน่ายจ่ายโอนได้^๔

อย่างไรก็ดี เมื่อโลกมีวิวัฒนาการ สังคมก็มีความซับซ้อนมากขึ้น การอ้างอิงหรือการใช้กฎหมายธรรมชาติในการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์อาจไม่เพียงพอในทางปฏิบัติ จึงต้องมีการบัญญัติเป็นกฎหมาย เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการปกครองและสามารถทำให้เกิดสภาพบังคับได้อย่างแท้จริง จึงได้มีแนวคิดในหลักนิติธรรมเกิดขึ้นมา โดยเป็นหลักการที่ว่า รัฐต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปกครอง โดยจะไม่มีผู้ใดอยู่เหนือกฎหมาย และแม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หัวใจสำคัญของหลักนิติธรรมคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีสิทธิใช้อำนาจได้แต่เฉพาะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น และกฎหมายนั้นต้องได้ประกาศต่อสาธารณชนเป็นที่ทราบทั่วกัน และต้องบังคับใช้ตามกระบวนการขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องเหมาะสม (due process)

ประชาคมระหว่างประเทศได้มีความพยายามที่จะพัฒนาแนวคิดในการปกครองที่ทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองต้องอยู่ในบังคับของกฎหมาย และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกปกครองดังกล่าว โดยจะเห็นพัฒนาการได้จากตราสารต่าง ๆ อาทิ กฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) ค.ศ. ๑๒๑๕ The Petition of Right ค.ศ. ๑๖๒๘ และ Habeas Corpus Amendment Act (ค.ศ. ๑๖๗๙) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการประกันสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมในสหราชอาณาจักร หรือรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเอง หรือ The French Declaration of the Rights of Man and Citizen ค.ศ. ๑๗๘๙ ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จนมาถึงการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)^๕ ซึ่งเป็นความพยายามร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศในกรอบสหประชาชาติ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๘ โดยจะได้อธิบายรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

ดังนั้น หากสืบสาวไปในเจตนารมณ์ส่วนลึก จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักนิติธรรมเกิดขึ้นมาเพื่ออารังรักษาไว้ซึ่งความเป็นธรรมในสังคม และความเป็นธรรมนั้น ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ผู้หนึ่งพึงมีสิทธิจะได้รับเมื่อคำนึงถึงสิทธิตามธรรมชาติและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์นั่นเอง

หลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมในกรอบสหประชาชาติ

หลักสิทธิมนุษยชน

“The Universal Declaration of Human Rights - This great and inspiring instrument was born of an increased sense of responsibility by the international community for the promotion and protection of man’s basic rights and freedoms. The world has come to a clear realization of the fact that freedom, justice and world peace

^๔ ดูสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชน. What are Human Rights?. เว็บไซต์ www.ohchr.org (เรียกดูครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

^๕ ดูเพิ่มเติม Tom Bingham. 2010. *The Rule of Law*. London, Allen Lane : Penguin Press. Part I, Some History

can only be assured through the international promotion and protection of these rights and freedoms.”

U Thant, Third United Nations Secretary-General, ๑๙๖๑- ๑๙๗๑

“ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตราสารที่ยิ่งใหญ่พร้อมด้วยความมุ่งมั่นปรารถนาฉบับนี้ เกิดขึ้นจากความรู้สึกรับผิดชอบที่เพิ่มพูนขึ้นของประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อที่จะส่งเสริมและปกป้อง สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โลกใบนี้ได้ตระหนักอย่างกระจ่างแจ้งถึงความจริงที่ว่าเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพของโลก จะสามารถทำให้มันใจได้แต่เพียงผ่านการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นในระดับระหว่างประเทศ”

นาย อุ ถัน เลขาธิการสหประชาชาติ ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๖๑ – ๑๙๗๑

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เกิดขึ้นจากความพยายามของนานาประเทศที่ต้องการให้มีมาตรฐานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลก โดยเป็นผลลัพธ์จากความสูญเสียที่เกิดขึ้นในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประชาคมระหว่างประเทศได้ตั้งปณิธานว่าจะไม่ให้มีเหตุการณ์ขัดแย้งดังเช่นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นอีก สหประชาชาติ ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีอุดมการณ์และโครงสร้างตามที่ระบุในกฎบัตรสหประชาชาติ

ซึ่งกฎบัตรสหประชาชาติเองก็ได้ระบุในวรรคอารัมภบทถึงการยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และสิทธิที่เท่าเทียมกันของชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก^๖ หลังจากนั้น จึงได้เกิดการเจรจาเอกสารที่จะระบุถึงรายการสิทธิที่ควรได้รับความคุ้มครอง ซึ่งในขณะนั้นเรียกกันว่าเป็น “ร่างแรกของตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (a preliminary draft International Bill of Human Rights)”^๗ ต่อมา สหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยข้อมติสหประชาชาติที่ ๒๑๗ เอ (III) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ (ค.ศ. ๑๙๔๘) ในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ สมัยที่ ๓ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงถือได้ว่าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลกและเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน

วรรคอารัมภบทแรกของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ได้ระบุถึงการยอมรับในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งปวงของมวลมนุษยชาติว่าเป็นรากฐานแห่งเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติธรรมในโลก ถึงแม้ว่าเนื้อหาของปฏิญญาสากลว่าด้วย

^๖ “... to reaffirm faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person, in the equal rights of men and women and of nations large and small, and ...”, Preamble, Charter of the United Nations

^๗ ดู องค์การสหประชาชาติ. *United Nations and the Rule of Law*. เว็บไซต์ www.un.org/ruleoflaw (เรียกดูครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

สิทธิมนุษยชนนั้นจะเป็นเพียงการรวบรวมสิทธิมนุษยชนที่กระจัดกระจายอยู่ให้เป็นระบบเดียวกัน และ ปรวิญญาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมิได้มีสถานะเป็นตราสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่ปรวิญญาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ถือเป็นจารีตประเพณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ (customary rules of international law) เมื่อค้ำึงถึงแนวปฏิบัติที่ผ่านมาของรัฐต่าง ๆ และแนวนโยบายของรัฐที่เป็นไปตามแนวปฏิบัตินั้น ซึ่ง “รัฐสมาชิกต่างใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายภายในของตนหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกติการะหว่างประเทศได้ต่อไป”^{๘๘}

หลักนิติธรรม

สหประชาชาติได้ให้ความสำคัญตลอดมาในการส่งเสริมให้รัฐสมาชิกเคารพหลักนิติธรรม ทั้งในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ โดยในรายงานของเลขาธิการสหประชาชาติว่าด้วยหลักนิติธรรมและความยุติธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่านในสังคมที่มีความขัดแย้งและภายหลังความขัดแย้ง ในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ (Report of the Secretary-General on the Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies) ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมไว้ว่า หลักนิติธรรมหมายถึง หลักการในการปกครอง ซึ่งแต่ละบุคคล สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ทั้งรัฐและเอกชน รวมทั้งรัฐเอง มีความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ที่ได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยเปิดเผย บังคับใช้อย่างเท่าเทียมและพิจารณาพิพากษาอย่างอิสระ และมีความสอดคล้องกับบรรทัดฐานและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล ซึ่งต้องอาศัยมาตรการที่จะประกันการปฏิบัติตามกฎหมายโดยทุกองค์กรของรัฐ ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย ความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย การแบ่งแยกอำนาจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความแน่นอนมั่นคงแห่งกฎหมาย การหลีกเลี่ยงการทำตามอำเภอใจ ความโปร่งใสทางด้านกระบวนการและกฎหมาย^{๘๙}

นอกจากนี้ รายงานของเลขาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ขยายการส่งเสริมหลักนิติธรรมของสหประชาชาติ ค.ศ. ๒๐๐๖ (Report of the Secretary-General “Uniting our strengths: Enhancing United Nations Support for the Rule of Law”)^{๙๐} ก็ได้กล่าวถึงถึงความสำคัญของหลักนิติธรรมในการเป็นบรรทัดฐานของงานองค์การสหประชาชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ การสนับสนุนด้านงบประมาณหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมหลักการดังกล่าว อาทิ การจัดตั้ง Rule of Law Coordination and Resource Group ในการทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประกันว่าการดำเนินนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์การสหประชาชาติมีความสอดคล้องกัน และตั้งอยู่บนหลักนิติธรรม

^{๘๘} ดู อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ อ่างแล้ว หน้า ๙๖

^{๘๙} ดู องค์การสหประชาชาติ. United Nations and the Rule of Law. อ่างแล้ว

^{๙๐} ดู รายงานของเลขาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ขยายการส่งเสริมหลักนิติธรรมของสหประชาชาติ ค.ศ. ๒๐๐๖ หาได้จากเว็บไซต์ <http://www.unrol.org/files/2006%20Report.pdf> (เรียกดูครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ (ค.ศ. ๒๐๑๒) ที่ประชุมสหประชาชาติก็ได้รับรองข้อมติสหประชาชาติ ที่ ๖๗/๙๗ ว่าด้วยหลักนิติธรรมในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ (Resolution of General Assembly ๖๗/๙๗, the rule of law at the national and international level)^{๑๑} ซึ่งเป็นความพยายามที่แสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ตลอดจนการเสริมสร้างสิทธิมนุษยชนและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรม

“*Reaffirming* that human rights, the rule of law and democracy are interlinked and mutually reinforcing and that they belong to the universal and indivisible core values and principles of the United Nations...”

“ยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่า สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม และประชาธิปไตย ต่างมีความเชื่อมโยงกันและเสริมสร้างความแข็งแกร่งซึ่งกันและกัน โดยเป็นค่านิยมที่เป็นสากลและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเป็นหลักการของสหประชาชาติ^{๑๒}”

วรรณคดีของข้อมติสหประชาชาติว่าด้วยหลักนิติธรรมในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ ที่ ๖๗/๙๗ ซึ่งได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสหประชาชาติเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ ข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงทัศนะที่ว่า สิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม รวมถึงประชาธิปไตยนั้นมีความเชื่อมโยงกันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งเป็นค่านิยมหรือคุณค่าที่เป็นสากล สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเองก็ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรมไว้ในวรรคอารัมภบทว่า “เป็นการจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าจะไม่บังคับให้คนต้องหันเข้าหาการลุกขึ้นต่อต้านทรราชและการกดขี่เป็นวิธีทางสุดท้าย”^{๑๓}

ซึ่งแท้จริงแล้ว หลักนิติธรรมกับหลักสิทธิมนุษยชนนั้นต่างก็เป็นหลักการที่ค้ำจุนซึ่งกันและกัน เนื่องจากสิทธิมนุษยชนใด ๆ หากปราศจากความคุ้มครองทางกฎหมาย ย่อมเป็นเพียงคำสัญญาว่างเปล่าบนแผ่นกระดาษเท่านั้น นอกจากนี้ หลักนิติธรรมยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเสริมสร้างหลักธรรมา-

^{๑๑} ข้อมติสหประชาชาติ ที่ ๖๗/๙๗ ว่าด้วยหลักนิติธรรมในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ รับรองเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๑๒ หาได้จากเว็บไซต์ <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/484/42/PDF/N1248442.pdf?OpenElement> (เรียกดูครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

^{๑๒} ข้อมติสหประชาชาติ ที่ ๖๗/๙๗ ว่าด้วยหลักนิติธรรมในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ อ้างแล้ว

^{๑๓} ดู กระทรวงการต่างประเทศ. ๒๕๕๑. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. หน้า ๑๙

ภีบาลซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการเคารพในสิทธิมนุษยชนด้วย
อนึ่ง การที่รัฐต่าง ๆ ได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนทำให้รัฐย่อมต้องมีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตาม
พันธกรณีภายใต้สนธิสัญญานั้น ๆ หลักนิติธรรมจึงอาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
โดยเป็นการประกันให้แน่ใจว่า สิทธิของประชาชนจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของรัฐ

หากพิจารณาในมุมมองของหลักนิติธรรมเอง ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อปกครองรัฐ ตัวกฎหมาย
นั้นเองก็ย่อมต้องมีความเป็นธรรม ไม่ขัดต่อความรู้สึกของวิญญูชน และสอดคล้องกับประโยชน์สุขของ
ประชาชน จึงจะถือว่าเป็นการเคารพในหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

ความคล้ายคลึงบางประการที่แสดงให้เห็นว่าหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมเป็นการส่งเสริม
ซึ่งกันและกัน เนื่องจากเป็นกฎเกณฑ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม โดยอาจยกตัวอย่างได้อย่างน้อย
สองประการ กล่าวคือ

๑. การจำกัดการใช้อำนาจรัฐให้อยู่ภายใต้กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชนเป็นหลักซึ่งประกันว่า
ประชาชนจะได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานของตน ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่มนุษย์ผู้หนึ่งสมควรจะได้รับ
การปกป้องสิทธิอย่างเป็นรูปธรรมจึงต้องมีการออกเป็นกฎหมาย การมีกฎหมายที่ห้ามเจ้าหน้าที่รัฐละเมิด
สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและห้ามการใช้อำนาจตามอำเภอใจ จะเป็นหลักประกันประการ
หนึ่งในการปกป้องสิทธิมนุษยชนของประชาชน ในทำนองเดียวกัน ความมุ่งหมายหลักของหลักนิติธรรม
นั้นก็คือเป็นการจำกัดการใช้อำนาจของรัฐให้อยู่ภายใต้กฎหมาย และให้มีหลักประกันว่า ในกรณีที่เกิด
การละเมิดสิทธิที่บัญญัติในกฎหมาย จะต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

๒. การบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันเป็นไปตามหลัก
ความเท่าเทียมและการละเว้นการเลือกปฏิบัติ (equality and non-discrimination) ซึ่งหลักการของ
สิทธิมนุษยชนนั้น การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติถือเป็นหัวใจสำคัญในการคุ้มครอง
และประกันสิทธิ นางเอลีนอร์ รูสเวลท์ ภริยาอดีตประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ ของสหรัฐอเมริกา
ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนชาติในการยกร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้เคย
กล่าวไว้ ดังนี้

ในสถานที่เล็ก ๆ ใกล้บ้าน เล็กและใกล้มากจนไม่สามารถมองเห็นได้ในแผนที่โลก
สถานที่เล็ก ๆ แห่งนั้นเป็นโลกของปัจเจกบุคคล เป็นละแวกบ้านที่บุคคลอยู่อาศัย
เป็นโรงเรียนหรือวิทยาลัยที่บุคคลได้เข้าเรียน เป็นโรงงาน ไร่ นา หรือสำนักงานที่บุคคล
ทำงาน สถานที่เหล่านี้เป็นที่ซึ่งบุรุษ สตรี และเด็กทุกคนต่างมองหาความยุติธรรมที่
เท่าเทียมกัน โอกาสที่เท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยก
ถ้าสิทธิเหล่านี้ไม่มีความหมายอยู่ ณ สถานที่นั้น ๆ สิทธิเหล่านี้ก็จะมีเพียงน้อยนิด
ในทุกแห่ง ถ้าพลเมืองไม่ช่วยกันยืนหยัดปกป้องสิทธิเหล่านี้ให้อยู่ใกล้บ้าน ก็เปล่าประโยชน์
ที่จะให้เกิดความก้าวหน้าในโลกที่กว้างขึ้น ^{๑๔}

^{๑๔} ดู กระทรวงการต่างประเทศ. อ้างแล้ว. หน้า ๓

เช่นเดียวกัน ความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรมก็คือ การที่ทุกคนต่างอยู่ภายใต้กฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ปราศจากข้อยกเว้น และไม่มีการเลือกปฏิบัติ

๓. ไม่มีการลงโทษหากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ การไม่มีการลงโทษหากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ข้อ ๑๑(๒) ของปฏิญญาสากลฯ ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า “บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใด อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใด อันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้ และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้”^{๑๕} โดยหากพิจารณาในมุมของหลักนิติธรรม การมีหลักการปกครองที่ชัดเจน มีกฎหมายบัญญัติอย่างเปิดเผยว่าสิ่งใดที่ถือว่าเป็นการกระทำผิด ถือเป็นเจตนารมณ์สำคัญของหลักนิติธรรม

๔. คุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to a fair trial) นั้น เป็นสิทธิที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งนอกจากปฏิญญาสากลฯ จะมีข้อบทที่มีประเด็นเชื่อมโยงกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมบางประการ อาทิ การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในข้อ ๖ ข้อ ๗ ข้อ ๘ และข้อ ๑๑^{๑๖} ก็ยังได้ประกาศถึงสิทธิดังกล่าวอย่างชัดเจนในข้อ ๑๐ ของปฏิญญาสากลฯ ว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน”^{๑๗} และต่อมากติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองก็ได้คุ้มครองสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมในข้อ ๑๔ และข้อ ๑๖ ซึ่งเป็นการทำให้เกิดผลผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศแก่ ๗๒ รัฐภาคีที่ได้ให้สัตยาบันกติการะหว่างประเทศดังกล่าว^{๑๘} ซึ่งสิทธิในการได้รับพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมนี้เป็นสิทธิที่จำเป็นอย่างยิ่งในทุกประเทศที่ให้ความเคารพในหลักนิติธรรมและคำตัดสินที่ได้จากการพิจารณาคดีอย่างไม่เป็นธรรมนั้นจะต้องไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้

บทบาทของหลักนิติธรรมในการส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชน

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า สิทธิมนุษยชนใด ๆ หากปราศจากความคุ้มครองทางกฎหมาย ย่อมเป็นเพียงคำสัญญาว่างเปล่าบนแผ่นกระดาษเท่านั้น ดังนั้น หลังจากมีการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วย

^{๑๕} ดู กระทรวงการต่างประเทศ. อ้างแล้ว. หน้า ๒๓

^{๑๖} ดู Alfredsson, Gudmundur; Eide, Asbjorn. 1999. *The Universal Declaration of Human Rights: a common standard of achievement*. Martinus Nijhoff Publishers. หน้า ๒๒๕

^{๑๗} ดู กระทรวงการต่างประเทศ. อ้างแล้ว. หน้า ๒๒

^{๑๘} ดู Doebbler, Curtis. 2006. *Introduction to International Human Rights Law*. CD Publishing. หน้า ๑๐๗

สิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๑๙๔๘ สหประชาชาติได้มีความพยายามที่จะทำให้สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองตามปฏิญญาสากลฯ นั้น กลายเป็นสิทธิตามกฎหมาย ด้วยเหตุผลที่ว่าปฏิญญาสากลฯ นั้น ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย

ต่อมา จึงได้มีการออกกฎหมายเป็นกติการะหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมให้รัฐภาคีเข้าเป็นภาคีตราสารระหว่างประเทศเหล่านั้น ปัจจุบัน สหประชาชาติมีตราสารด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ (Core Human Rights Treaties) ทั้งหมด ๙ ฉบับ ได้แก่

๑. อนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ ค.ศ. ๑๙๖๕ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination – ICERD) ๒. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ๓. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. ๑๙๖๖ (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights – ICESCR) ๔. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. ๑๙๗๙ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW) ๕. อนุสัญญาการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. ๑๙๘๔ (Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – CAT) ๖. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ (Convention on the Rights of the Child – CRC) ๗. อนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว ค.ศ. ๑๙๘๙ (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families – ICMW) ๘. อนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองการสูญหายโดยบังคับ ค.ศ. ๒๐๐๖ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance – CED) และ ๙. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. ๒๐๐๖ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD) ซึ่งไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้วจำนวน ๘ ฉบับ (ยกเว้นอนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพฯ) รวมถึงพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาหลักบางฉบับด้วย โดยมีรายละเอียดตามตารางการเข้าเป็นภาคีตราสารด้านสิทธิมนุษยชนของไทย

เมื่อรัฐได้เข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว รัฐย่อมมีพันธกรณีในฐานะรัฐภาคีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาดังกล่าว โดยอาจบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของรัฐนั้น หรืออาจดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในของตนเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีดังกล่าว “และให้ความสำคัญต่อการจัดทำกฎหมายที่จะออกมาในภายหลังโดยคำนึงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน”^{๑๙} จึงเป็นการมอบสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนบนพื้นฐานของกฎหมายนั่นเอง

^{๑๙} ดู อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. อ้างแล้ว. หน้า ๑๕๙

หลักนิติธรรมจะช่วยเสริมสร้างและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้อย่างไร?

หลักนิติธรรมช่วยส่งเสริมให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่กลายเป็นรูปธรรมและสามารถจับต้องได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมายแบบทวินิยม (Dualism) กล่าวคือ เมื่อได้ให้สัตยาบันหรือเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศแล้ว ก็จะไม่กลายมาเป็นกฎหมายภายในโดยอัตโนมัติ และไม่สามารถอ้างถึงกฎหมายระหว่างประเทศได้โดยตรงในศาล สำหรับการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศของประเทศไทยนั้น จึงจะต้องมีการนำมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในเสียก่อน หรือในกรณีที่มีกฎหมายภายในที่ขัดแย้งกับเรื่องเดียวกันนั้นอยู่แล้ว แต่มีเนื้อหาสาระบางประการที่ขัดกัน ก็จะต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามสนธิสัญญา

ประเทศไทยได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนบนพื้นฐานของกฎหมาย โดยได้บัญญัติสิทธิเหล่านั้นไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งนักกฎหมายท่านหนึ่งได้เคยกล่าวไว้ว่า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติในการจัดตั้งกลไกระดับชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรง เรียกว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งนับได้ว่าเป็นหลักการใหม่และมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยเป็นอันมาก^{๒๐}

การกำหนดสิทธิเหล่านี้ให้เกิดความชัดเจนในกฎหมายต่าง ๆ นั้น มีส่วนช่วยเสริมสร้างและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการประกาศสิทธิที่ประชาชนพึงมีให้ประชาชนได้รับทราบเป็นที่ทั่วกัน เมื่อประชาชนทราบว่าตนสามารถมีสิทธิเสรีภาพอย่างไรภายใต้กฎหมายแล้ว ก็จะสามารถใช้สิทธิของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เพียงแต่การบัญญัติสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นกฎหมายเท่านั้น แต่กลไกและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐที่รัฐได้ออกแบบเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน อาทิ องค์กรอิสระเพื่อตรวจสอบกลไกรับข้อร้องเรียน มาตรการเพื่อเยียวยาความเสียหาย ตลอดจนกลไกทางศาล ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการนำหลักนิติธรรมมาใช้เสริมสร้างและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น

ประเด็นท้าทาย

แม้ในหลักการ หลักนิติธรรมกับหลักสิทธิมนุษยชนจะส่งเสริมซึ่งกันและกัน แต่การบัญญัติสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายก็อาจกลายเป็นข้อจำกัดสิทธิได้ เนื่องจากแม้การกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรโดยประกาศเป็นกฎหมายนั้นจะทำให้เกิดความชัดเจน แต่ก็อาจเป็นการกำหนดกรอบในการใช้สิทธิ

^{๒๐} ดู อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. อ้างแล้ว. หน้า ๑๕๙-๑๖๐

เหล่านั้นในขณะเดียวกัน ในขณะที่หากไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร อาจเปิดโอกาสให้สามารถตีความได้กว้างขวางมากกว่า

ประเด็นท้าทายดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในทางปฏิบัติเช่นกัน อาทิ ในกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติให้ประชาชนสามารถมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (freedom of expression) แต่จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ในรัฐที่มีความเคารพในหลักนิติธรรมนั้น เมื่อกฎหมายบัญญัติและประกาศไว้เป็นเช่นใด ประชาชนก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้น แต่ก็อาจก่อให้เกิดคำถามที่ว่า ในกรณีที่รัฐบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนแต่ให้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเป็นการจำกัดสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนพึงมีหรือไม่ หากเป็นเช่นนี้ ก็คงต้องย้อนกลับไปพิจารณาตั้งแต่ในขั้นการร่างกฎหมายว่า หลักการและเหตุผล รวมถึงเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นไปเพื่ออะไร

จึงอาจพิจารณาได้ว่า หลักนิติธรรมนั้นก็ขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจของรัฐหนึ่ง ๆ ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อปกครองรัฐนั้น หากรัฐยึดมั่นในหลักนิติธรรม หลักสุจริต และหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองและการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ตลอดจนใช้ดุลพินิจที่ผ่านการไตร่ตรองโดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนพลเมืองเป็นหลักแล้วนั้น กฎหมายที่รัฐบัญญัติก็คงมีความเป็นธรรมและมีความชอบธรรมไปด้วย และคงก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของประชาชน ซึ่งผู้พิพากษาชาวอังกฤษท่านหนึ่งเคยให้ความเห็นไว้ว่า ในหลักนิติธรรมนั้น กฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เพียงพอด้วย^{๒๑} แต่หากเป็นกรณีที่รัฐบัญญัติกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม มิได้เป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน ก็ไม่น่าจะสอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพราะเจตจำนงของหลักนิติธรรมนั้น มิใช่แต่เพียงว่า ทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเท่านั้น แต่กฎหมายนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่เป็นธรรมด้วย จึงจะเป็นความมุ่งประสงค์ที่แท้จริงของหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

กฎหมายเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ รักษาระเบียบแบบแผนและศีลธรรมอันดีงามของคนในสังคม ประสานประโยชน์ของบุคคลแต่ละกลุ่ม กฎหมายจึงต้องมีสภาพบังคับ เพื่อให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมาย แต่หากตัวกฎหมายนั้นเองขาดความเป็นธรรม ก็จะขัดต่อความรู้สึกโดยธรรมชาติของประชาชน และจะไม่สามารถทำให้ประชาชนเคารพได้ และเมื่อประชาชนไม่เคารพและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว กฎหมายนั้นก็มิอาจจะมีบังคับใช้ได้ ในสภาพความเป็นจริง

^{๒๑} ดู Tom Bingham. 2010. *The Rule of Law*. London, Allen Lane : Penguin Press. หน้า ๖๖

ตารางการเข้าเป็นภาคีตราสารสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ของไทย

ลำดับ	ตราสาร	เข้าเป็นภาคี	มีผลใช้บังคับ กับไทย	ถ้อยแถลง ข้อสงวน ที่ยังไม่ได้ถอน
๑	อนุสัญญาว่าด้วยการ จัดการเลือกปฏิบัติ ทางเชื้อชาติในทุก รูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 1969 – CERD)	โดยการยื่น ภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๒๕ ธ.ค. ๒๕๔๕	๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖	๑) ถ้อยแถลงตีความ ที่จะไม่ใช้บทบัญญัติของอนุสัญญา เกินกว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายไทยหรือตราสารด้าน สิทธิมนุษยชนอื่นที่ไทยเป็นภาคี ๒) ข้อสงวน - ข้อ ๔ ตีความว่า จะดำเนินมาตรการเชิงบวกในการ จัดการกระตุ้น/การยุยง/การเลือกปฏิบัติให้เกิดความ เกลียดชัง ก็ต่อเมื่อพิจารณาเห็นว่ามีคามจำเป็นที่ จะต้องออกเป็นกฎหมายเท่านั้น - ข้อ ๒๒ การเสนอเรื่องให้ ICJ พิจารณาในกรณีการ พิพาทระหว่างรัฐภาคี
๒	กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 – ICCPR)	โดยการยื่น ภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๒๗ ก.ย. ๒๕๓๙	๒๙ มกราคม ๒๕๓๙	ถ้อยแถลงตีความ - การตีความถ้อยคำ “self-determination” ในข้อ ๑ (๑) จะต้องเป็นไปตาม Vienna Declaration and Programme of Action 1993 - การตีความถ้อยคำ “war” ในข้อ ๒๐ ให้หมายถึง สงครามตามที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ
๓	กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม (International	โดยการยื่น ภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๑๒ ก.ค. ๒๕๔๒	๕ ธันวาคม ๒๕๔๒	ถ้อยแถลงตีความ - เกี่ยวกับการตีความถ้อยคำ “self determination” ในข้อ ๑ (๑) ของ ICESCR จะต้องเป็นไปตาม Vienna Declaration and Programme of Action 1993

ลำดับ	ตราสาร	เข้าเป็นภาคี	มีผลใช้บังคับกับไทย	ถ้อยแถลง ข้อสงวน ที่ยังไม่ได้ถอน
	Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966 – ICESCR)			
๔	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อผู้หญิง (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women ๑๙๗๙ – CEDAW)	โดยการยื่นภาคยานุวัติสารลงวันที่ ๕ ก.ค. ๒๕๒๘	๘ กันยายน ๒๕๒๘	๑) <u>ถ้อยแถลงตีความ</u> - วัตถุประสงค์ของ CEDAW คือการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและสร้างความเสมอภาคให้แก่ทุกคน และต้องเป็นไปตามหลักการที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญของไทย ๒) <u>ข้อสงวน</u> - ข้อ ๒๙ (๑) การเสนอเรื่องให้ ICJ พิจารณาในกรณีการพิพาทระหว่างรัฐภาคี
	พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อผู้หญิง	ไทยลงนามพิธีสารเลือกรับฯ และมอบสัตยาบันสารเพื่อเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับฯ ให้แก่ UNSG ในคราวเดียวกัน	๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓	

ลำดับ	ตราสาร	เข้าเป็นภาคี	มีผลใช้บังคับกับไทย	ถ้อยแถลง ข้อเสนอแนะ ที่ยังไม่ได้ออน
๕	อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984 – CAT)	โดยการมอบภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๒๐ ก.ย. ๒๕๕๐	๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐	๑) <u>ถ้อยแถลงตีความ</u> นิยามของถ้อยคำ “torture” ในข้อ ๑ ข้อ ๔ และข้อ ๕ ว่าจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ๒) <u>ข้อเสนอแนะ</u> ข้อ ๓๐ (๑) การเสนอเรื่องให้ ICJ พิจารณาในกรณีการพิพาทระหว่างรัฐภาคี
๖	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child 1989 – CRC)	โดยการมอบภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๑๒ ก.พ. ๒๕๓๕	๒๖ เมษายน ๒๕๓๕	<u>ข้อเสนอแนะ</u> - ข้อ ๒๒ สิทธิของเด็กที่มีสถานะเป็นผู้ลี้ภัย
	พิธีสารเลือกรับของ CRC ว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก	โดยการมอบภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๒๒ ธ.ค. ๒๕๔๘	๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙	
	พิธีสารเลือกรับของ CRC ว่าด้วยสถานะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ	โดยการมอบภาคยานุวัติสาร ลงวันที่ ๒๒ ธ.ค. ๒๕๔๘ (๒๐๐๕)	๒๘ มีนาคม ๒๕๔๙	<u>ถ้อยแถลงตีความ</u> ในเรื่องการอบรมรักษาดินแดน (รด.) โรงเรียนทหาร การอบรมด้านทหาร

ลำดับ	ตราสาร	เข้าเป็นภาคี	มีผลใช้บังคับกับไทย	ถ้อยแถลง ข้อเสนอ ที่ยังไม่ได้ถอน
	พิธีสารเลือกรับของ CRC เรื่องการติดต่อร้องเรียน	โดยการลงนามและมอบสัตยาบันสารให้แก่ UNSG ในคราวเดียวกัน เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕	๑๔ เมษายน ๒๕๕๗	
๗	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2006 – CRPD)	โดยการลงนาม เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๐ และมอบสัตยาบันสาร ลงวันที่ ๑๐ มิ.ย. ๒๕๕๑	๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๑	<u><i>ถ้อยแถลงตีความ</i></u> ข้อ ๑๘ เรื่องเสรีภาพในการย้ายถิ่นฐานและการถือสัญชาติของคนพิการ ให้เป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศ
๘	อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญ โดยถูกบังคับ (International Convention on the Protection of All Persons from Enforced	โดยการลงนาม เมื่อวันที่ ๙ ม.ค. ๒๕๕๕	ยังไม่มีผลใช้บังคับกับไทย เนื่องจากยังไม่ได้มอบสัตยาบันสาร	

ลำดับ	ตราสาร	เข้าเป็นภาคี	มีผลใช้บังคับ กับไทย	ถ้อยแถลง ข้อสงวน ที่ยังไม่ได้ถอน
	Disappearance 2006 - CED)			

สรุป

หลักสิทธิมนุษยชนกับหลักนิติธรรมนั้นต่างก็เป็นหลักการที่ค้ำจุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน และมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีอาจแยกจากกันได้ เนื่องจากต่างเป็นกฎเกณฑ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม โดยอาจกล่าวได้ว่าหลักนิติธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนเนื่องจากการอยู่ภายใต้การปกครองที่เป็นธรรมและทุกคนต่างมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับ ในขณะที่เดียวกัน หลักนิติธรรมก็เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชน โดยเป็นการประกันให้แน่ใจว่า สิทธิของประชาชนจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของรัฐ

ในแนวคิดของหลักนิติธรรมนั้น กฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เพียงพอด้วย ดังนั้น ในการบัญญัติกฎหมายใด ๆ เพื่อใช้ในการปกครอง ตัวกฎหมายนั่นเองก็ย่อมต้องมีความเป็นธรรม เกิดสภาพบังคับที่แท้จริง ใช้บังคับอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ขัดต่อความรู้สึกของวิญญูชน และสอดคล้องกับประโยชน์สุขของประชาชน จึงจะถือว่าเป็นการเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. ๒๕๕๕. สิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ดู กระทรวงการต่างประเทศ. ๒๕๕๑. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.
จัดพิมพ์โดยกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

Alfredsson, Gudmundur; Eide, Asbjorn. 1999. *The Universal Declaration of Human Rights: a common standard of achievement*. Martinus Nijhoff Publishers.

Doebbler, Curtis. 2006. *Introduction to International Human Rights Law*. CD Publishing.

Jack Donnelly. 2013. *Universal Human Rights in Theory and Practice, 3rd edition*.
Ithaca : Cornell University Press.

Tom Bingham. 2010. *The Rule of Law*. London, Allen Lane : Penguin Press.

United Nations. 2012. *Resolution adopted by the General Assembly, 67/97. The Rule of Law at the National and International Levels*.

United Nations. 2006. *Report of the Secretary-General “Uniting our strengths: Enhancing United Nations Support for the Rule of Law”*.

United Nations. *United Nations and the Rule of Law*. www.un.org/ruleoflaw

Office of the High Commissioner for Human Rights. *What are Human Rights?*.
www.ohchr.org